

Astrologi istället för professionell yrkesutövning

Publicerat i Narkotikafrågan nr 3 2005

Det är svårt att komma åt de läkare som missköter förskrivningen av narkotika. Orsaken är de stränga reglerna för sekretess och integritetsskydd, som slagit över till ren dumhet. Det menade bland andra professor Edgar Borgenhammar på Svenska Carnegie Institutets seminarium om läkemedelsmissbruk.

Av Pelle Olsson

Professorn och medicinöverläkaren Ola Ohlsson gick hårt åt både lagstiftning och egna kollegor när han inledde Svenska Carnegie Institutets seminarium om läkemedelsmissbruk i slutet av maj.

Han gav några skräckexempel på hur mycket beroendeframkallande mediciner som skrivs ut till äldre personer. En 85-årig kvinna hade till exempel fyra sorters lugnande medel och tre sorters antidepressiva. Ett inte ovanligt fall, påpekade han.

– Orsaken är sekretessen! De olika läkarna som patienter går till känner inte till vad andra läkare skrivit ut och patienten själv minns inte, eller vill inte berätta. Det är lagen om den personliga integriteten som hindrar oss att få en helhetsbild patientens medicinkonsumtion.

En läkare kan inte ens ringa apoteket och kontrollera om hans eller hennes egen patient har tagit ut de förskrivna läkemedlen. Frågan kan vara aktuell om en tablettmissbrukande patient påstår att receptet han fick för två dagar sedan har kommit bort. Apotekspersonalen får å sin sida vare sig informera läkaren eller Socialstyrelsen om patienten gång på gång kommer in med recept på narkotikaklassade läkemedel från olika doktorer.

En annan faktor bakom det omfattande tablettmissbruket är naturligtvis den illegala handeln.

– Tidigare brydde sig inte polisen om ifall de hittade bensodiazepiner eller sömnmedel vid razzior, berättade kriminalinspektör Gunnar Hermansson. Det var bara hasch, heroin och amfetamin som var intressant. Idag är vi medvetna om att läkemedelsmissbruk kan vara lika allvarligt.

Hermansson tog bland annat upp problemet med Subutex som används allt mer som legalt läkemedel vid heroinmissbruk. Samtidigt sker ett läckage ut på den illegala marknaden. Det är inte svårt att förstå när säljaren kan få mellan 150 och 500 kr för en enda tablett. I Finland har det gått så långt att Subutex har blivit ett större missbruksproblem än heroinet.

Nils René, avdelningsdirektör på Socialstyrelsens tillsynsenhet i Malmö påpekade att av Sveriges 30.000 läkare är det bara ett fåtal som systematiskt överförskriver narkotika.

– Lågt räknat rör det sig kanske om 300 personer, men de kan förse en stor mängd missbrukare med populära medel som Citodon, Rohypnol, Stesolid och även Viagra. Det har gjorts beräkningar som visar att kostnaden för dessa läkemedel kan vara upp till en halv miljard om året.

– För den summan hade man kunna driva många vårdcentraler, sa Nils René.

Bara ett 70-tal läkare blir varje år granskade av Socialstyrelsen på grund av felaktiga förskrivningar. Endast en handfull blir av med sin legitimation.

Legitimerat kvacksalveri

– Förskrivning av läkemedel liknar mer astrologi än professionell yrkesutövning!

Förre sjukhusdirektören och professorn i hälso- och sjukvårdsadministration Edgar Borgenhammar skrädde inte på orden när han stod i talarstolen.

Legitimerat kvacksalveri, kallade han vissa läkarnas insatser med receptblocket. Att detta kan fortgå bygger på missuppfattningar vad sekretess och integritet betyder, menade Borgenhammar. Respekt för begreppen har slagit över till dumhet.

– Den första juli 1981 när länsläkarorganisationen lades ner var en svart dag för svensk sjukvård. Då försvann en fungerande övervakning av de läkare som misskötte sig. Socialstyrelsens sex tillsynsenheter har inte klarat av att ersätta det gamla beprövade systemet. De har lett till att vilken läkare som helst får skriva ut vad som helst utan någon insyn.

– Man kan jämföra hur tufft många Systembolagschefer behandlades när det uppdagades att de tagit emot mutor. Läkare som gör lika allvarliga misstag hanteras med silkesvantar.

Christer Karlsson ordförande i KRIS, Kriminellas Revansch I Samhället gav därefter exempel ur sin sitt tidigare liv som missbrukare hur lätt han fått tag på narkotika genom välmenande läkare som han gick runt och besökte.

Jonas Hartelius avslutade seminariet genom att reda ut begreppet integritet. Yttre integritet handlar om att ingen obehörig ska kunna läsa min läkarjournal. Inre integritet betyder att man agerar efter eget samvete och inte låter sig mutas.

– Det finns en motsättning mellan de två betydelseerna, sa Hartelius. T.ex att integritetsskyddet kan användas för att dölja brottslighet. Samma motstridiga skyddsintressen finns när det gäller att få registrera recept. Hittills har man i första hand tagit hänsyn till patientens integritet och patient-läkarrelationen. Men inte till folkhälsan, trafiksäkerheten eller den allmänna ordningen och säkerheten.

Hartelius påpekade att utrikesminister Anna Lindh knivdödades av en person som hade mått betydligt bättre om hans olika läkare hade haft insyn i hela hans medicinkonsumtion som var mycket omfattande vid tiden för mordet.